

NORRBRUK

Grisbilen

– en rullande gårdsbutik
med närproducerad mat!

3

Primör – ny e-tjänst för
primärproducenter

6

Arrende – rätt att
bruka marken?

8

Bensbyns
Brödbutik & Café

NORRBRUK

Länsstyrelsen i Norrbottens län
Landsbygdsenheten
Postadress: 971 86 Luleå
Tel: 010-225 50 00 Fax: 0920-22 84 11
www.lanstyrelsen.se/norrbotten

Länsstyrelsen i Västerbottens län
Landsbygdsenheten
Postadress: 901 86 Umeå
Tel: 010 – 225 40 00 Fax: 090-128 94
www.lanstyrelsen.se/vasterbotten

Ansvarig utgivare: Sven Lingegård
I redaktionen: Personal från Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten
Tryck: TMG Tabergs AB
Papper: Tom&Otto silk 130 g
Grafisk form: TR
Omslagsbild: Anniqa E Nygård och Arne Edström på Edgården
Foto: Anna Molander
Upplaga: 6100
ISSN: 1234-4567

För prenumration, avprenumration och adressändring kontakta sara.borgstrom@lanstyrelsen.se

- 3 | Primärproducent? Ny e-tjänst
- 4 | Du har väl rätt att bruka marken?
- 6 | Djurvälståndersättningar
- 8 | Bensbyns surdegsgbageri
- 10 | Kompensationsstöd
- 11 | Eko-stödet
- 13 | Möjlighet till rådgivning för lantbrukare
- 14 | Grisbilen – gårdsbutik på hjul

FRÅN REDAKTIONEN

Nytt år med nya möjligheter!

Så var det år 2016, och det har gått ett år sedan jag började som chef på Landsbygdsenheten vid Länsstyrelsen Västerbotten. Det har varit ett särdeles händelserikt år. Det nya Landsbygdsprogrammet för åren 2014-2020 beslutades av EU så sent som i slutet av maj 2015. Runt om i landet har det pågått ett febrilt arbete för att få det nya programmet i drift. Trots detta har det uppstått förseningar. Vi förstår att många jordbrukare nu har en svår situation med mjölkkrisen och att samtidigt behöva vänta på stödpengar. Jag vill att ni skall veta att vi verkligen vänt ut och in på oss för att få ut så mycket pengar som det bara gått utifrån rådande förutsättningar.

Nu är det ett nytt år och det är viktigt att vi laddar om och ligger i startgroparna, för redan i februari öppnar SAM-internet igen för ansökningar av 2016 års stöd. Under 2016 kommer vi att ha regler och administrativa system på plats och Jordbruksverket satsar därför på att 2016 års stöd skall börja betalas ut tidigare än någonsin. Redan i oktober planeras stora förskott att betalas ut, för att stärka förutsättningarna för företagen. Ett bra tips är att gå in på Jordbruksverket hemsida för att se deras utbetalningsplan för 2016.

De regionala handlingsplanerna för Landsbygdsprogrammet och Havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020 är nu också godkända och finns på Länsstyrelsens hemsida. Handlingsplanerna visar hur Länsstyrelsen kommer att arbeta med programmen på länsnivå. Söktrycket har ännu så länge varit förhållandevis lågt. Men vi hoppas att detta vänder nu då de regionala handlingsplanerna är beslutade och det tydligare framgår vad man faktiskt kan söka stöd för.

Kajsa Berggren
Chef för landsbygdsenheten
Länsstyrelsen i Västerbottens län

Ny e-tjänst för dig som producerar livsmedel i första ledet

Länsstyrelsen har från 1 januari 2016 en ny e-tjänst som vänder sig till dig som är lantbruksföretagare, yrkesfiskare, jägare, grönsaksodlare eller genom annan verksamhet producerar livsmedel i primärproduktionsledet.

Foto: Länsstyrelsen

Som primärproducent är du första ledet i livsmedelskedjan. Exempel på primärproduktion är odling av spannmål, potatis, frukt, bär och grönsaker, uppfödning av djur för köttproduktion, ägg- och mjölkproduktion, lagring och transport av livsmedel samt jakt, hägnat vilt, fiskodling, honungsproduktion och plockning av vilda bär och svampar.

Som primärproducent av livsmedel ska du vara registrerad hos länsstyrelsen i det län där du bedriver din huvudsakliga verksamhet. Om du inte registrerar din anläggning riskerar du att inte få bedriva verksamhet där livsmedel hanteras. Du som producerar primärprodukter för eget bruk behöver inte registrera din verksamhet.

Från och med januari 2016 finns en ny e-tjänst som du kan använda för att registrera din anläggning. Du hittar den nya e-tjänsten på Länsstyrelsens webbplats: www.lanstyrelsen.se/vasterbotten eller www.lanstyrelsen.se/norrbotten under rubriken e-tjänster. Sök sedan på ”primär-

produktion” så hittar du tjänsten. När du registrerar dig via e-tjänsten får du besked om din anläggning redan är registrerad hos länsstyrelsen. Om du är osäker på om din anläggning är registrerad kan du även ringa din länsstyrelse och fråga.

Mer information om primärproduktion av livsmedel finns på länsstyrelsens webbplats och på Livsmedelsverkets webbplats: www.livsmedelsverket.se sök på ”primärproduktion”.

Du som producerar djurfoder, även om det bara är foder till dina egna djur, ska också anmäla din foderanläggning till Jordbruksverket. Detta gäller även dig som inte producerar foder men som utfodrar livsmedelproducerande djur. Mer information om det hittar du på Jordbruksverkets webbplats: www.jordbruksverket.se, sök på ”foderanläggning”. I e-tjänsten är det även möjligt att se om din foderanläggning redan är registrerad.

FAKTA

Vid registrering kommer du bland annat att få lämna uppgifter om:

- Produktionsplats med fastighetsbeteckning
- Produktionsinriktning (huvudinriktning samt eventuellt annan produktion)
- Produktionsvolym
- Eventuella kvalitetssäkringssystem som du är ansluten till

Du har väl rätt att bruka marken?

Varje år får länsstyrelsen hantera ärenden där en markägare hört av sig för att kontrollera om någon sökt stöd på deras mark och måste ibland avbryta pågående stödåtaganden då markägaren meddelar att ingen annan än denne själv har rätt att söka stöd på marken. Det är därför väldigt viktigt att du som söker stöd på mark som du själv inte äger, förvissar dig om att markägaren godkänner detta. Du ska som markägare också vara medveten om att den som sköter marken har rätt att söka stöd, stödet är en ersättning för att marken hålls brukad och i skick. Det är viktigt både för att bevara livsmedelsproduktionen och för att bevara den biologiska mångfalden i markerna!

Text och foto: Sara Borgström, Länsstyrelsen i Norrbotten

I Länsstyrelsens handläggning av jordbrukarstöd och miljöersättningar ingår inte att kontrollera om den som söker stöd och ersättningar har rätt att bruka marken. Den som ansökt om stöd har nämligen samtidigt skrivit under på att man har den rätten. Det kan tyckas konstigt att detta inte kontrolleras av Länsstyrelsen då så mycket annat kontrolleras, men det är vi på Länsstyrelsen glada för. Om Länsstyrelsen också hade ansvar att kontrollera detta, skulle det öka bördan när det gäller redovisning både för oss på länsstyrelsen som handlägger stöden, men inte minst för de som söker. Grundidén med både miljöersättningarna och de andra jordbrukarstöden är att det är den som brukar marken som har rätt till ersättningen, något som kan låta självklart men som tyvärr inte alltid är det.

Vid en konflikt, till exempel om två sökande har sökt på samma mark, eller om en markägare hör av sig så är det upp till den eller de som söker stödet att visa att man har rätt att bruka marken. Detta gör man enklast genom att visa på ett avtal. Den som inte kan visa ett avtal eller annan dokumentation som visar att man har rätt att bruka marken har inte rätt till stöd på den aktuella marken. Om detta upptäcks görs det en återkravsutredning och den sökande kan komma att få betala tillbaka stöd man redan fått.

Avtal av olika slag

Det finns många olika avtal för skötsel och brukande av mark. Du kan ha ett nyttjanderättsavtal, skriftliga jordbruks-

Arrendenämnden skriver såhär:

Jordbruksarrende

En skriftlig upplåtelse av jord räknas som jordbruksarrende när jorden upplåts till brukande mot ersättning. Avsikten med upplåtelsen ska vara att jorden ska användas enligt de metoder som kännetecknar jordbruket som näring. Både en upplåtelse av åkermark och en upplåtelse av betesmark räknas som jordbruksarrende.

Muntliga avtal

Muntliga avtal om jordbruksarrende är inte giltiga

arrenden eller muntliga överenskommelser. Alla dessa fungerar så länge inga dispyter uppstår. I en konfliktsituation fungerar bara skriftliga överenskommelser.

Arrendetiden

Ett så kallat sidoarrende, alltså arrende av jordbruksmark där det inte ingår någon bostad, har ingen minimitid, däremot ska man i avtalet bestämma den minsta tid avtalet ska gälla. Ett sidoarrende är aldrig bindande för längre tid än 25 år, därefter kan både markägare och arrendator säga upp avtalet. Om sidoarrendet är längre än ett år så har dock den som arrenderar marken så kallad besittningsrätt.

Arrendeavgiften

I arrendeavtalet ska en arrendeavgift anges. I Sverige ligger arrendeavgiften

i snitt på cirka 1600:-/ha och år. I norra Sverige är priserna betydligt lägre och ligger på cirka 350:-/ha om man räknar in så kallade gratisarrenden, alltså arrenden utan ersättning. Omkring 40% av arrendena i norra Sverige är gratisarrenden. Om gratisarrendena räknas bort stiger priset till knappt 500:-/ha. Ungefär 60% av alla arrendeavtal i norra Sverige är skriftliga. Det är ungefär 10%-enheter lägre än i hela riket. Vi har oftast fler arrendeavtal per jordbruksföretag i norr, lite drygt fem stycken per företag jämfört med riksgenomsnittet på tre stycken. I snitt arrenderar ett jordbruksföretag i norra Sverige lite knappt 30 hektar jämfört med knappt 40 hektar i hela riket.

Är vi rädda för papper?

Generellt så har vi en lång tradition av muntliga överenskommelser då det gäller nyttjande av jordbruksmark. Vi är överens med grannar och bybor och man är glad att någon sköter marken. MEN, för att den som sköter marken ska vilja investera tid och pengar och plöja om, gödsla och så in markerna och på så vis hålla dem i bra skick så är ett skriftligt avtal en trygghet. Det är också en möjlighet för dig som markägare att ställa krav på hur du vill att marken ska skötas. Tänk i så fall på att till exempel jordbrukarstöden kan ha villkor om tidpunkter och så vidare som måste följas så att du inte ställer krav som blir svåra att kombinera med dessa.

ORDLISTA

Avräkning Ersättning mellan parterna i ett arrende för att reglera en förbättring eller försämring av arrendeställets skick.

Besittningsrätt Arrendatorn har rätt att förlänga ett pågående arrende. Besittningsrätten kan dock brytas till exempel om arrendatorn inte fullföljer sina åtaganden eller om markägaren själv ska bedriva verksamhet.

Fardag Den dag ett arrende upphör att gälla, för jordbruksarrenden är fardagen den 14 mars.

Förfoganderätt Rätt att nyttja en resurs, till exempel en fastighet, samt ansvar för driften och förvaltningen av denna.

Förfogandeperiod För att få utbetalningen av gårdsstödet måste du förfoga över den mark du söker gårdsstöd för i minst 10 månader av året du söker stöd för.

Förverkande av arrende Arrendatorn betalar inte arrendet i tid. Arrendatorn använder marken till annat än överenskommet eller vanvårdar marken.

Nyttjanderätt Rätt att använda en fastighet som ägs av någon annan. Detta omfattar även rätten till inkomster man genererar genom användningen.

Syn Genomgång av arrendeställets skick av opartiska synmän, görs före och efter en arrendetid för att fastställa om avräkning ska ske.

Nya djurvälståndersättningar 2016

Tre nya djurvälståndersättningar kommer att vara möjliga att söka i år. De gäller får, suggor och gyltor, samt klövvård för mjölkkor. Här följer en sammanfattning av vad som krävs för att få ta del av ersättningarna. Det krävs ganska omfattande dokumentation för alla de nya ersättningarna. Mer information och detaljer kring de olika ersättningarnas förutsättningar återfinns i föreskriften och i information från Jordbruksverket.

Läs mer och fundera över om detta kan vara något för din besättning!

Extra djuromsorg för får

Syftet med ersättningen är att förstärka arbetet med god djurhälsa inom fårproduktion, genom produktionsplanering, foderplanering, klippning och mottagningsrutiner när nya djur förs in i besättningen. För att kunna söka stödet för får är grundförutsättningen att djuren hålls 60 dagar. En skriftlig produktionsplan med avelsplan, mottagningsrutiner, rutiner för klövvård och klippning, hullbedömnings- och lamningsrutiner, betesplan, avvänjning och könsgruppning samt slakt- och försäljningsrutiner ska finnas.

Du måste göra en foderbehovsberäkning och en foderinventering som dokumenteras. Detta ska kompletteras med foderstatsberäkningar för olika djurgrupper som till exempel lågdräktig tacka, högdräktig tacka och digivande tacka. Beräkningen kan också baseras på hullklasser för djur som inte används i avel. Foderanalyser ska finnas både för inköpt och egenproducerat grovfoder.

Djuren ska hullbedömas tre gånger per år så att du kan avgöra när det är dags att justera foderstaterna. Hullbedömningen ska göras enligt en fyrgradig skala och dokumenteras individuellt för varje djur. Klippning ska ske minst två gånger per år, men vid en av gångerna kan det räcka att endast juverområdet och bakdelen klipps. Mottagningsrutinerna ska omfatta rutiner för hur nya djur introduceras i besättningen. Det krävs tre veckors karantän för att förhindra smittutbrott i besättningen via det införda djuret. Tänk på att du ska dokumentera alla planer och rutiner.

Extra djuromsorg för suggor

Syftet med ersättningen är att förbättra suggornas och de dräktiga gyltornas välfärd, genom att arbeta med att förstärka god djurhälsa.

Detta görs genom:

- produktionsplanering
- analyser av foder, vatten eller strömaterial
- rutiner vid utfodring
- hullbedömning
- produktionsuppföljningar

Det antal djur som kan ingå i ansökan beror på hur lång tid grisarna finns i besättningen. Antalet djur som fanns i besättningen under föregående år multipliceras med det antal dagar de hållits och resultatet divideras med hela antalet dagar under räkningsperioden. Du ska ha en skriftlig produktionsplan, som minst omfattar: djurflödesschema, stallplan och skötselrutiner. Det innebär att antalet djur, antalet betäckta djur, vilka olika grupper som finns, de olika stallavdelningarna samt grisningsintervall ska noteras. Dessutom behövs uppgifter om karantänsrutiner (3 veckor) inklusive tom-tid och rengöring mellan omgångar, samt införsel av avelsdjur och övriga skötselrutiner.

Suggorna ska hullbedömas fyra gånger per grisningscykel och du ska dokumentera resultatet på individnivå. Hullet bedöms på en fyrgradig skala. Du ska planera och genomföra minst tre analyser varje år, på foder, vatten eller strö. Minst en hygien- och en mykotoxinundersökning ska göras årligen. Spara dokumentation både gällande din plan och ditt resultat. Följ dagligen upp utfodringen på individnivå och dokumentera individuellt, eller på gruppnivå, men ange då vilka djur som ingår i gruppen.

Produktionsdata ska sammanställas med uppgifter om:

- gris/sugga och år eller omgång
- grisningsprocent och antal avvanda/kull
- andel omlöp
- utslagsorsak
- antal grisningar per utslagssugga

Utökad klövhälsövård för mjölkkor

Den tredje ersättningsformen gäller klövvård av mjölkkor och omfattar djur äldre än 24 månader som hålls för mjölkproduktion. Djur som tillfälligt hålls som amkor ingår också.

Syftet med ersättningen är att förbättra klövhälsan hos mjölkkor. Du kan få ersättning för att du verkar klövarna på alla mjölkkor i din besättning två gånger per år, har rutiner för kontroll, bedömning och uppföljning av mjölkornas klövar, samt att du behandlar klövsjukdomar.

Här gäller att kons samtliga klövar ska besiktas och verkas minst två gånger per år, men det ska minst gå fyra månader mellan verkningarna. Verkningen ska utföras av en certifierad klövverkare. Om det visar sig att det finns mer än 5 % kor med klövsulesår eller böld i vita linjen, mer än 5 % digital dermatit och/eller mer än 3 % limax ska en åtgärdsplan upprättas för att komma till rätta med problemen.

Klövverkningen ska dokumenteras i en skriftlig plan där du i förväg skriver när du planerat in klövvård och vem du tänker anlita. Inför varje klövverkning ska klövhälsan analyseras och jämföras med föregående period. Analysen ska skrivas ned, och därefter kompletteras med förändringar.

Vid klövverkning ska varje djur antecknas med SE- och individnummer tillsammans med resultatet av verkningen, i en så kallad klövhälsorapport.

Nu redigerar vi dina jordbruksblock igen!

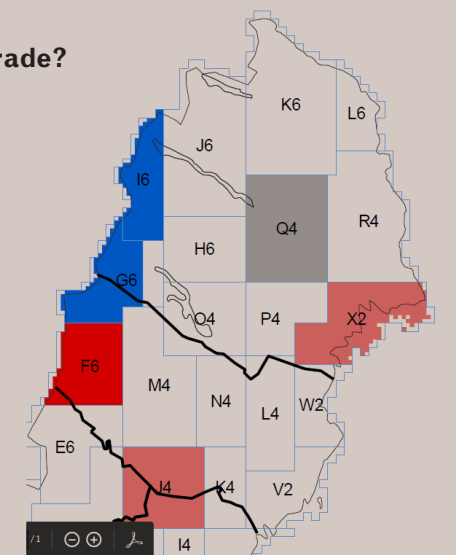
Är du en av många som återigen får dina jordbruksblock förändrade?

Vi har fått nya flygfoton över ett antal områden, framför allt i Norrbotten, men även i Västerbotten. Se kartbilden här intill om du har jordbruksblock inom ett område som berörs!

Har du jordbruksblock inom de färgade områdena kommer troligen ett eller flera av dina block att ändras redan nu under vintern och våren. En del av blocken kommer vi även behöva besöka i fält. Dessa block kommer att vara justerade till hösten.

För att undvika att din SAM-ansökan innehåller fel är det bra om du går igenom dina jordbruksblock i SAM Internet. Har du ändrade block så kan du ta bort ditt skifte och jordbruksblocket från din ansökan och sedan koppla in jordbruksblocket till ansökan på nytt. På detta sätt får du in det justerade blocket i ansökan med nya uppgifter.

Autorita gärna in ditt skifte igen!

Det jäser i Bensbyns stenugnsbageri!

Det är aktivitet i Bensbyns gamla kiosk. Här bakas det surdegsbröd och surdegsbullar de flesta av alla veckans dagar. Jäsningen är minst ett dygn och hemligheten, ja den har vi fått en liten glimt av vid vårt besök i Bensbyns surdegsbageri. Där träffar vi Mikael Lövgren, en av delägarna. Den andra delägaren Anna-Maj Öhlund besöker vi en kall januaridag inne i brödbutiken, Bensbyns Brödbutik & Café, i Luleå.

Text och foto: Åsa Jonsson, Länsstyrelsen i Norrbotten

Bensbyns Brödbutik har idag en strykande åtgång både på sina bröd och bullar! Framgången började med en mindre satsning 2010 och kom att växa till något mycket större på kort tid. Redan i starten stod bilar och köade utanför den gamla kiosken, där det hade startat ett litet surdegsbageri. – Jag upptäckte också att det här går att leva på, säger Mikael med ett leende. Han berättar att hans gedigna intresse för bakning började redan när han var barn och han kommer ihåg hemassistentens ljud, som ofta hördes från köket. Åren innan 2010 hade kylen belamrats med mängder av surdegare och nu var tiden inne för att byta bana från sjukgymnast till bagare.

Två år senare var det dags för ytterligare en sjukgymnast med samma intresse

att kasta loss till livsmedelsbranschen. Anna-Maj hade läst i tidningarna om Mikael's bageri och när de träffades frågade hon hur det gick. Eftersom företaget stod inför att öka produktionen, tyckte Mikael att det vore bra om de var två delägare. Då var det en självklarhet för Anna-Maj att gå med och börja baka.

Anna-Maj och Mikael lägger stor vikt vid att välja leverantörer som har råvaror med kvalitet och specifika egenskaper. De bakar främst på kravmärkt mjöl och ofta sker det återkoppling till kvarnen som levererat mjölet om dess egenskaper såsom proteinhalt och hur det malts. Dessa egenskaper är viktiga att känna till för att nyttja mjölet på bästa sätt. – Utifrån säsong så köper vi rödbetor

från Kalix och lingon från trakten, säger Mikael och så långt det går använder de lokala och ekologiska råvaror också. – Det känns roligt att säga det! Nyckeln är enkelhet, rena råvaror och vår tid och drivkraften är att alla ska få ett bättre bröd, säger Mikael. Man vill väcka till liv de smaker och aromer som finns i de råvaror som används.

Den långa jästiden gör inte bara en otroligt stor skillnad på smak och arom, utan det blir också en hälsosammare produkt med mindre gluten, berättar Mikael. – Helst minst 12 timmar och så ska det inte vara så mycket jäst, det räcker med lite! När man bakar så sker en process som kallas autolys vilket innebär att proteinerna i mjölet har tid på sig att kunna suga åt sig vätskan

www.bensbynsbrod.se

ordentligt och bildar då också ett starkare glutennät. Glutennätet håller i sin tur inne gasen som bildas av jästen och det är det som gör att brödet smakar mer och ger en bra konsistens. Ett bra mjöl, vatten, lite jäst och lång jästid är grunden och en av hemligheterna till en riktigt bra start för att baka gott bröd.

I framtiden finns också drömmar om och planer på ett samarbete med byaföreningen i Ale, där det också finns en kvarn för att kunna mala sitt eget mjöl på gammeldags vis. Kontakter har även etablerats för att så småningom kunna använda lokalt odlat spannmål. De har redan hunnit prova baka med vete från närområdet.

I juni 2013 hittade Anna-Maj och Mikael en lokal inne i Luleå där de öppnade en brödbutik, vilken inom kort utökades till café. Här möter vi Anna-Maj som varmt berättar historien om lokalen, produkterna och framtidsplanerna varvat med alla kunder som kommer in och handlar under tiden. Tanken med butiken fanns både som en bild och en känsla, berättar Anna-Maj. Den skulle vara som ett tittskåp, vilket det verkligen är. När vi fotograferar kommer en av kunderna fram och säger, det ser verkligen ut som i ett tittskåp. Här finns en blandning av vintage och franskt. Delar av den gamla originalinredningen har smakfullt behållits och gör sig rik-

tigt fin till en modern tapet bland alla små bord och pinnstolar som väntar inbjudande för en fika eller lunch. Idag är det nästan fullsatt. I butiken serveras det alltid dagens soppa och till den kan man välja vilket bröd man vill äta från deras eget sortiment. I samarbete med en salladsbar serverar de också sallad.

Butikens öppettider har anpassats efter kundernas rutiner men också lite beroende på vad det är för evenemang i närheten. Anna-Maj säger att hon gillar att hitta på saker allt eftersom, men att hon gärna skulle vilja få laga mer mat och göra något med den bakgård som finns. När vi frågar om framtidsplaner får vi svaret att de vill öka omsättningen, utvecklas och bli mer kända.

I det egna standardsortimentet har de 12 sorters bröd. Här hittar ni den egna favoriten Levain men också pärlor som malt- och kornbröd. Både Mikael och Anna-Maj säger att det inte går plocka bort något ur standardsortimentet för att lägga till något annat eftersom kunderna är så köptrogna och vill ha det som de fastnat för.

I butiken säljs även deras egen marmelad utan tillsatser, kokad enligt en fransk metod på kopparkärl. Förutom bröd har de också egen müsli och egna kakor i sortimentet. Ungefär 70 % av omsättningen i butiken är brödförsälj-

ning och 30 % är fika och mat. Utöver försäljningen i deras egen brödbutik säljer de även under fredagar och lördagar på Kvantum i Boden och Luleå, Coop i Luleå.

Mikael och Anne-Maj kostar inte på så mycket reklamkostnader och annonser. Tanken har varit att företaget ska få växa i en egen och långsam process efter den efterfrågan som finns. Bara under 2014 ökade omsättningen med 48 % och nu finns det planer på att bygga ut både bageriet och caféet som båda håller på att bli för små. I bageriet är det två stycken heltidsanställda och nästan två stycken heltidsanställda i brödbutiken också.

Företaget firade 5-årsjubileum i december 2015. Planer finns det gott om, så vi önskar Anna-Maj och Mikael lycka till i framtiden! Och efter besöken i bageriet och butiken är det bara att konstatera: Att baka är ett hantverk som gör många glada på vägen!

Kompensationsstöd

Syftet med kompensationsstödet är att kompensera jordbrukare i områden med sämre odlingsförutsättningar och på det viset stimulera dem till att fortsätta bruka jorden och bevara odlingslandskapet. Du måste bruka minst 4 hektar för att få kompensationsstöd. Du måste antingen sköta marken med bete eller slå grödan och föra bort skörden.

Nya områden 2016

Från och med i år gäller nya områden, där indelningen har styrts efter medeltemperatur och vegetationsperiodens längd. Den här ändringen har Sverige gjort för att områden med samma förutsättningar ska få samma ersättning. Detta speglar de gemensamma bestämmelserna som finns inom EU.

I Sverige kan du få kompensationsstöd inom samma områden som tidigare men indelningen i stödområden som styr vilket belopp per hektar du får har ändrats. Det innebär att du som lantbrukare kan hamna i ett område som ger lägre ersättning, eller i ett område som ger högre ersättning. Du ser områdena i bilden, du kan också gå in på www.jordbruksverket.se och se vilket område den församling du tillhör, ingår i.

Hur mycket kompensationsstöd får jag?

Hur mycket pengar per hektar du får beror inte bara på i vilket område du bor utan också på vilken typ av jordbruk du bedriver. Dessa så kallade Typer av jordbruk delas in i typ 1-5 och baseras på vilken djurtäthet du har i företaget. I tabellen nedan ser du hur många djurenheter per hektar grovfoderareal du behöver ha i de olika typjordbruken. Detta gäller inom alla de stödområden som finns i Norrbotten och Västerbotten.

Du får ersättning för all areal som du har fodergrödor på och beloppet per hektar bestäms av vilket område foderarealen

ligger. Beloppet per hektar baseras på den djurtäthet du har. Din djurtäthet beräknas som antalet djurenheter delat med din foderareal. Du måste därför vara noga med att antalet djur som du har stämmer med det du angivit i din ansökan. Du kan avstå från att söka utbetalning för fodergrödor, men de kommer ändå att ingå i beräkningen av din djurtäthet. För växtodlingsgrödor krävs inga djur för att få utbetalning. Du måste odla med sikte på god skörd och för det ändamål som du redovisat i din ansökan.

Vilka fodergrödor kan du få ersättning för?

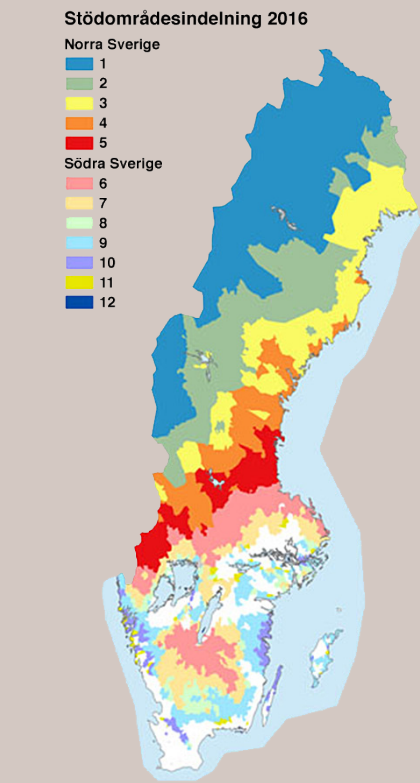
Du kan få kompensationsstöd för följande fodergrödor: vall, betesmarker, slätterängar och grönfoder.

Om du använder en gröda som fodergröda måste du också redovisa den som fodergröda i din SAM-ansökan. Du får inte redovisa mark som du odlar och skördar vallfoder på som till exempel träda om du söker kompensationsstöd.

Vilka växtodlingsgrödor kan du få ersättning för?

Du kan få kompensationsstöd för följande växtodlingsgrödor (jordbruk typ 4): spannmål, potatis, oljeväxter, proteingrödor, trädgårdsgrödor och energiskog.

Grödor som du redovisar som spannmål får ensileras men måste då först odlas

fram till full axgång. Skördas spannmål eller blandningar med baljväxter före axgång ska det redovisas som grönfoder. Du kan inte få kompensationsstöd för träda.

Läs mer om kompensationsstödet på www.jordbruksverket.se, där finns mer information, bland annat om vilka grödkoder som är godkända för kompensationsstöd.

FAKTA

Du söker automatiskt utbetalning för kompensationsstöd i SAM Internet. Kompensationsstödet är förvalt genom ett kryss i en ruta för varje skifte. Om du inte vill söka utbetalning för kompensationsstödet måste du ta bort kryset i rutan. Var särskilt observant på de fält du anger grödkod 49 och har för avsikt att endast slå av grödan.

Antal djurenheter per hektar foderareal	
Typ 1	0,65 och högre
Typ 2	0,30 – 0,64
Typ 3	0,10 – 0,29
Typ 4	Ej djur, bara växtodling
Typ 5	Mindre än 0,10

Kompensationsstöd per hektar foderareal					
Område	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Typ 5
1	5 400	2 600	1 000	1 200	400
2	4 100	2 300	1 000	1 200	300
3	3 900	2 100	800	1 200	250
4	3 300	1 700	700	1 200	250

Ekologisk produktion

Syftet med den här särskilda ersättningen är att den ekologiska produktionen ska öka i Sverige.

För att kunna få ersättning för ekologisk produktion ska du:

- Ha ett 5-årigt åtagande för ersättning för ekologisk produktion.
- Följa villkoren för åtagandet från och med den 1 januari det år du går in i åtagandet.
- Söka utbetalning för ersättningen varje år i SAM Internet.
- Följa EU:s regler för ekologisk produktion.
- Vara ansluten till ett kontrollorgan för ekologisk produktion.

För att få ersättning för ekologisk djurhållning ska du:

- Ha ett 5-årigt åtagande även för ekologisk växtodling.

Certifiering ett krav

För att få ersättningen måste du vara anmäld till ett kontrollorgan. Kontrollorganet kontrollerar att du följer EU:s regler för ekologisk produktion och certifierar din produktion. När din produktion är certifierad har du rätt att märka dina produkter som ekologiska. Du ska anmäla din produktion för certifiering senast den 21 april 2016.

Du ansluter produktionen genom att skriva under och lämna in ett anslutningsavtal till ett kontrollorgan. Det finns tre kontrollorgan för ekologisk primärproduktion i Sverige: SMAK, Kiwa och HS Certifiering. Observera att det måste vara samma person eller företag som ansluter produktionen till ett godkänt kontrollorgan som söker ersättningen. Du kan inte vara certifierad genom någon annan. För att få ersättning för ekolo-

gisk djurhållning måste både din växtodling och djurhållning vara certifierad.

Är du osäker på vilka åtaganden du har?

Om du redan har åtaganden från 2015 syns det i SAM Internet som information på det aktuella blocket och i rapporten Sammanställning över mina åtaganden.

Ersättning för omställning till ekologisk produktion

Om du vill ställa om din växtodling eller djurhållning till ekologisk kan du söka ersättning för omställning till ekologisk produktion. När du söker ersättning för omställning till ekologisk produktion får du ett 2-årigt åtagande. Det innebär att du åtar dig att sköta din mark och dina djur enligt villkoren i upp till 2 år. Även dessa marker måste vara anmälda till certifieringsorganet.

Vilken av ersättningarna ska jag söka?

Titta på vilka skiften och djurslag som ska ingå i vilken del av ditt ekologiska åtagande. Det framgår av din certifiering vilken status enskild mark och djurslag har. Mark som redan är omställd ska du ta med i ditt åtagande för ekologisk produktion. Om det är mark som du först ska ställa om till ekologisk ska du i stället söka ett åtagande för omställning till ekologisk produktion för den marken. Du söker både ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion direkt i SAM Internet.

Om du fortfarande har funderingar om hur du ska söka kan du ringa oss på 0771-670000. De fullständiga stödreglerna kan du läsa på Jordbruksverkets webbplats.

Nationellt stöd

Från och med 2016 är det en ny områdesindelning för nationellt stöd. Det är fem områden varav område 1-4 finns i Västerbotten och Norrbotten. Indelningen är densamma som för kompensationsstödet område 1-5. På Jordbruksverkets webbplats finns en tabell som visar vilket område församlingen där du bor tillhör.

Du kan få nationellt stöd om du:

- Har produktion i område 1–5 och brukar minst 3 hektar åkermark eller betesmark.
- Har smågrisproduktion, gethållning, odling av potatis, bär och grönsaker samt för mjölk-, slaktsvins- eller äggproduktion.

Du som har mjölkproduktion i ett område med sänkt belopp 2016 får ett tillägg så att ditt stöd minskar med högst 12 öre per kilo mjölk. Du får tillägget åren 2016, 2017 och 2018.

Ersättningsbelopp för produktion i de olika stödområdena				
Stödområde	1	2	3	4
Kronor för varje sugga	683	683	683	616
Kronor för varje slaktsvin	154	154	139	127
Kronor för varje get av honkön	508	508	508	430
Kronor för varje kilo mjölk	1,36	1,05	0,8	0,45
Kronor för varje höna	16,66	13,49	13,49	9,04
Kronor för varje hektar potatis	3500	3200	3000	2300
Kronor för varje hektar bär och grönsaker	2920	2920	2920	2470
För alla produktionsgrenar finns minimigränser innan utbetalning blir aktuell.				

Grisbilen

– gårdsbutik på hjul

Anniqa E Nygård och maken Arne Edström har drivit Edgården i Flarken sedan 1985. De bedriver konventionell integrerad grisproduktion med 230 suggor i moderna stallar efter en större utbyggnad och renovering 2008. De senaste åren har de sålt större delen av smågrisarna på grund av den dåliga lönsamheten i slaktsvinsproduktionen. Men nu prövar de tillsammans med barnen Isabell och Benjamin en annan väg till marknaden. I november körde Grisbilen sin premiärtur till intresserade privatkunder i Västerbotten, fullastad med kött från Edgården.

Text och foto: Anna Molander, Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten

Arne och Anniqa tog över gården för trettio år sen. Nu har de tagit ytterligare ett steg i utvecklingen av gården som funnits i familjen i fem generationer.

Från tanke till handling

Vi har länge lekt med tanken på att sälja direkt till kund för att förbättra lönsamheten. – Det är så många som har frågat ”Kan jag köpa griskött av dig?” säger Anniqa. När Anniqa slutade i LRFs förbundsstyrelse i maj 2014, blev det möjligt att förverkliga tanken. Då fanns det tid att engagera sig och utveckla företaget. Samtidigt behövde verksamheten utökas eftersom barnen Isabell och Benjamin var intresserade av att arbeta på gården.

Edgården närmare kunderna

– Den första tanken var att starta gårdsbutik, men vi insåg snabbt att Edgården låg för långt från kunderna, säger Anniqa. De vände på tanken och tänkte att det är bättre med en butik inne i stan. Men vilken stad skulle de välja. Edgården ligger mitt emellan Umeå och Skellefteå, med nästan 8 mil till båda orterna. Då kom de på den kreativa idén att starta en gårdsbutik på hjul, som glassbilen fast

ning och de är mycket duktiga. Styckningen är de mer eller mindre självlärda inom. De har gått någon kurs för länge sedan men de har också hittat bra information på internet, bland annat på Svenskt Köttets hemsida och så lejer de in en extra styckare vid behov. I och med denna satsning arbetar Anniqa och barnen framför allt med förädling och försäljning medan Arne och en anställd i huvudsak sköter driften av gården. Men som på de flesta familjeföretag så är det inga vattentäta skott mellan verksamheterna. Målsättningen är att satsningen på förädling och försäljning på sikt ska finansiera tre heltider.

Grisarna slaktas på det nybyggda slakteriet i Burträsk. Därifrån hämtas slaktkropparna på onsdagar och styckas hemma på Edgården. Torsdagar och fredagar är det kundleveranser. Sen tillverkas charkuterier och korv måndagar och tisdagar. Än så länge styckar de bara 2-3 grisar i veckan men Edgården kan producera hundra grisar i veckan, så det finns stor potential att utöka försäljningen.

Varumärkena Edgården och Grisbilen

– I våras började vi fundera mer över varumärken och marknadsföring, säger Anniqa. De anlidade en PR-byrå för att få hjälp. Det resulterade i att de har tagit fram två varumärken. Kött och chark säljs under varumärket Edgården – goda grisar från Flarken, medan varumärket Grisbilen står för försäljningskanalen. I dagsläget säljer de bara Edgårdens produkter via Grisbilen men tanken är att det ska finnas möjlighet att vidga sortimentet med andra produkter.

Nu när Anniqa har fullt upp med att förädla och sälja gårdens grisar är det Arne som är huvudsansvarig för att föda upp grisarna.

Sidfläsk och karré är bara några av produkterna som säljs under varumärket Edgården.

– Det kändes viktigt att satsa på ett genomarbetat tänk, säger Anniqa. Men det kostar att anlita en PR-byrå, så efter att grunden var lagd har de arbetat med marknadsföringen själva. Först ut var Facebooksidan som publicerades av misstag ett dygn innan det var meningen. Men det föll i god jord och de fick 600 likes på ett dygn. De har även varit intervjuade av lokal media och gjort en hemsida där kunderna kan läsa mer och beställa varor. Men hittills har alla beställningarna gått via telefon och Facebook.

Femte generationen

– När man bygger ett varumärke är det viktigt att ha en stabil grund. På Edgården har vi alltid tyckt att vi kan visa upp vår produktion. När vi pratar med kunder så trycker vi på att vi är femte generationen på gården. Vi vill bruka gården på ett hållbart och ansvarsfullt sätt för att kunna lämna den vidare till kommande generationer. Vi får mycket frågor om vi är ekologiska, berättar Anniqa. Valet att inte bli ekologiska förklarar vi med att det inte funnits efterfrågan på ekologiskt griskött i Norrland

tidigare, vilket inte gjort det möjligt att ställa om till ekologiskt.

Säljer hela grisen

För att kunna sälja alla delar från grisen så är grundidén att sälja påsar i olika storlekar som innehåller en blandning av delar. Vill man ha någon specifik detalj eller mer av något får man lägga till det utöver påsen. Inför jul ville alla ha julsinka och revben. Då gäller det att kunna förklara att grisen består av fler delar och att det går bra att lägga till en julsinka om du köper en påse. – Så småningom hoppas vi det ska bli möjligt att välja själv vad man vill ha i påsarna och att vi kan vara den som kan leverera special efter önskemål, säger Anniqa. Men för att nå dit krävs det att vi utvecklar charken för att bli av med alla detaljer.

Kundkontakter

Det är privatkunder som är huvudmålgruppen, men de kan även tänka sig att sälja till restauranger. Så här långt har intresset varit störst hos damer i äldre medelåldern och yngre män. För att lyckas tror Anniqa att det är viktigt att

man gillar att träffa människor, är lyhörd för vad kunderna vill ha och man måste vara intresserad av mat. Det är flera som hört av sig och är intresserade av att köra Grisbilen. Men Anniqa säger att de åtminstone i början vill köra själva för att kunna svara på frågor och lyssna på kunderna.

Grisbilen makes Effect

När de startade försäljningen via Grisbilen funderade de på hur företaget kunde bidra till en bättre värld. De valde att skänka en krona per kg sålt kött till We Effect (fd Kooperation utan gränser). Anniqa har varit vice ordförande i We Effect och hela familjen gjorde under 2014 en resa till Tanzania som gjorde djupt intryck. – När vi har rest och träffat andra bönder känner man alltid en samhörighet. Man kan alltid prata om vägen till marknaden, odling, vädret och klimatförändringar. Jag tror verkligen på att hjälpa kvinnor i utvecklingsländer. Det känns! Vi får mycket inspiration tillbaka, säger Anniqa och man förstår att det verkligen finns ett genuint engagemang bakom Grisbilens bidrag till en bättre värld.

Än så länge är det mest styckningsdetaljer i sortimentet, men charken kommer att utvecklas framöver. Det är viktigt för att kunna sälja hela grisen. Foto: Anniqa Nygård

Dags för leverans mitt i centrala Umeå en kväll i december. Kunderna får sina beställningar levererade direkt hem och då passar det bäst att komma på kvällstid.

Vinnare i Matverk Västerbotten prisade på residenset

Matverk är en rikstäckande tävling som handlar om att hitta nya spännande förädlade produkter med en potential för både tillverkning och försäljning. Den anordnas av stiftelsen Gastronomiska samtal och under hösten varje år genomförs regionala uttagningar runt om i landet. Den som vinner den regionala uttagningen går till riksfinal. År 2015 vanns riksfinalen av produkten Golden Ganjal från Västerbotten, så de som ställde upp i årets regionfinal har en god förebild att leva upp till.

Text och foto: Lars Ericson, Länsstyrelsen i Västerbotten

Vinnarna Jan Diehl och Anders Skum tillsammans med landshövding Magdalena Andersson och Ella Nilsson.

Pristagarna tar emot publikens jubel! Från vänster Robin Karlsson, Fredrik Jonsson, Jan Diehl och Anders Skum.

Prisutdelningen för den regionala tävlingen hösten 2015, med Ella Nilsson som organisatör och presentatör, hölls den 23 november på länsresidenset i Umeå. Innan själva prisceremonin höll Louise Ridderstam Alenbrand från Östgötamat en inspirationsföreläsning, där hon berättade om arbetet med lokal mat i Östergötland. Östgötamat är ekonomisk förening som i dagsläget har c:a 100 anslutna företag, med en sammanlagd omsättning på 1 miljard kr. Syftet med föreningen är att främja den regionala maten och ge de företag som uppfyller de uppställda kriterierna tillgång till varumärkena "Bondens egen marknad" och "Östgötamat".

Louise berättade engagerat och livfullt om de olika aktiviteter som genomförts och genomförs. Bland många exempel kan nämnas olika marknadsföringskampanjer, inte minst närvaro i butiker med den gemensamma profilen Östgötamat, ett aktivt lobbyarbete när det gäller offent-

lig upphandling och den mat som serveras på skolor och vårdinrättningar, träffar mellan kockar och producenter, samt olika typer av utbildningar. Louise berättade också om olika projekt för att skapa resmål kopplade till mat. Man har bland annat utvecklat ett antal bokningsbara resepaket med paddling eller cykling, kopplade till bra matupplevelser certifierade av Östgötamat. För den som vill veta mer om Östgötamat finns en hemsida att surfa till (www.ostgotamat.se).

Till årets tävling hade nio bidrag inkommit från sex olika lag (se faktarutan). Vann gjorde Anders Skum och Jan Diehl med "Rensuovasburgare, kallrökt i äkta kåta". Juryns motivering löd: "100 % Västerbotten. En produkt i tiden både för konsument och restaurang. Med rätta tillbehör komplett snabbmat eller gourmetmiddag". Anders och Jan lade också beslag på tredjeplatsen med sin rödingfilé. Andra platsen togs hem av Robin Karlsson och Fredrik Jonsson med

"Isclidermarinerad Vindelrökt kotlettrad". Prisutdelningen förrättades av landshövding Magdalena Andersson. Första pris var bland annat 1 års fria företagstjänster hos Swedbank.

BIDRAGEN

1. **Anders Skum, Jan Diehl**
Rensuovasburgare / Rimmad kallrökt vildfångad röding
2. **Robin Karlsson, Fredrik Jonsson**
Isclidermarinerad Vindelrökt kotlett
3. **Catrine Anderback**
Fjällguldsknäcke med kantarellchips / Rallarrossaft / Lakritsgravad fjällröding
4. **Michael Hansen**
Jägarkorv - lufttorkad älgkorv med lingon och Spölandsgris
5. **Jimmie Lanner**
Fjällsalsiccia
6. **Per och Johanna Hellström**
Svedjans mese

Rådgivning inom Greppa näringen och ekologisk produktion

I det nya landsbygdsprogrammet har, bland mycket annat, medel för rådgivning, information och kurser inom områdena Greppa näringen och ekologisk produktion tillförts samtliga län i landet. Ansvar för verksamheten ligger på respektive länsstyrelse, men vi har också en samverkan mellan de fyra nordligaste länen, så att utbudet blir mer likvärdigt för lantbrukarna oavsett var man bor.

Foto: Åsa Jonsson

Strax före jul genomförde våra län en ramavtalsupphandling för individuell rådgivning inom både Greppa näringen och Ekologisk produktion. Den ledde till att vi tecknade avtal med LRF-konsult, Växa och Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten. Ett ramavtal innebär att vi sedan kan upphandla rådgivningen genom så kallade avrop, där företagen konkurrerar om uppdragen. Det första avropet skickades ut strax efter jul och vi hoppas att nu i slutet av januari kunna besluta om vem/vilka som får uppdragen. För lantbrukarna är rådgivningen till största delen avgiftsfri och insatsen blir den egna arbetstiden.

När det gäller ekologisk produktion har vi denna gång fokuserat på behovet av mer ekomjolk och därför riktar vi rådgivningen till de mjölkproducenter

som är intresserade av en omställning från konventionell till ekologisk produktion. När det gäller Greppa näringen gjordes en hel del så kallade startrådgivningar under förra vintern. Den mesta rådgivningen kommer därför denna gång att riktas till dem som genomfört en startrådgivning förra året, så att de kan fortsätta att arbeta enligt den rådgivningsplan som upprättats för varje brukare.

Vi kommer senare i år att göra nya avrop där vi hoppas ha utrymme för fler att ansluta sig till Greppa genom att göra en startrådgivning.

Inom de båda programmen kommer länsstyrelserna också att ta initiativ till kurser och andra gruppaktiviteter. Håll utkik efter inbjudningar!

KONTAKT

Ta gärna kontakt med våra länsamordnare om du är intresserad av Greppa näringen eller Ekologisk produktion, så kan vi ge dig mer information om vad som är på gång.

Sara Borgström
Norrbottens län
010-225 52 50

Lars Ericson
Västerbottens län
010 225 42 75

VIKTIGA DATUM

10 FEBRUARI SAM-internet öppnar, du kan börja med din ansökan

21 APRIL Sista ansökningsdag för jordbruksstöd (SAM ansökan)

15 JUNI Sista dag att anmäla ändringar i SAM ansökan

30 JUNI Sista sådatum

Välkommen att göra din SAM-Internetansökan hos oss!

Vi kommer att finnas på följande orter:

Norsjö 15 mars

Vilhelmina 16 mars

Löfvånger 17 mars

Skellefteå 5-6 april

Umeå Flertalet datum erbjuds, ring Wera och boka.

Ring och boka i god tid Wera Sjödén 010-225 42 68 eller någon av oss andra på Länsstyrelsen Västerbotten 0771-67 00 00. Dator finns att låna och det finns personal på plats som hjälper dig så att du kan göra din ansökan. Du kan inte använda din e-legitimation på våra datorer. För att kunna göra ansökan behöver du ta med dig ditt Mobila BankID eller ditt lösenord till SAM Internet.

Länsstyrelsens adress för post som berör jordbruksstöd (SAM ansökan)

Länsstyrelsen Västerbotten, FE 16, 956 85 Överkalix

För annan post som berör t.ex. företagsstöd eller projektstöd gäller adressen

Länsstyrelsen Västerbotten, FE 37, 956 85 Överkalix

Telefonnummer för jordbruksstöden och SAM internet 0771-67 00 00

Ring oss gärna om du behöver hjälp eller har frågor angående din SAM ansökan.

Vi har telefonen öppen även på kvällar och helger de sista veckorna innan SAM-ansökan ska vara inne. På Jordbruksverkets hemsida (www.jordbruksverket.se) finns aktuella tider.

E-postadress: vasterbotten@lansstyrelsen.se

Webbplats: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

Länsstyrelsen
Västerbotten

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Norrbotten